

**Справа «Кючук проти Туреччини»
(Kucuk v. Turkey 28493/95)**

У рішенні, ухваленому 5 грудня 2002 року у справі «Кючук проти Туреччини», Європейський суд з прав людини (надалі – Суд) постановив, що:

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основних свобод (надалі – Конвенція) щодо права на свободу вираження.

Відповідно до ст. 41 Конвенції, суд призначив сплатити заявнику 4 000 євро у відшкодування спричинених йому матеріальних збитків та моральної шкоди.

Обставини справи

Заявник, Ялчін Кючук, є громадянином Туреччини. Він народився 1938 року і проживає зараз у Парижі.

У грудні 1992 року заявника було заарештовано за зберігання аудіо- та відеокасет, на яких було записано його інтерв'ю з Абдулою Оджаланом – лідером турецьких курдів. Заявника було обвинувачено у публічній підтримці терористичної організації. П. Кючук, однак, був виправданий Стамбульським судом національної безпеки 26 квітня 1993 року, оскільки записи на касетах жодного разу не оприлюднювалися.

У квітні 1993 року заявник опублікував книжку під назвою «Інтерв'ю у саду курдів», в якій відтворювалося інтерв'ю з п. Оджаланом. Книга містила окремі посилання на «Програму культурної автономії курдів» та на основи турецького націоналізму. За цю публікацію заявника було обвинувачено у пропаганді сепаратизму та засуджено до двох років позбавлення волі та сплати штрафу у розмірі 250 000 000 турецьких лір. Наклад книги було конфісковано. Національний суд дійшов висновку, що у ній ставилося питання про поділ Туреччини на дві держави – власне Туреччину та Курдистан, а отже, пропагувалось створення незалежної держави курдів. Відповідно до закону Туреччини № 126, який набрав чинності 27 жовтня 1995 року, суд національної безпеки повторно розглянув справу заявника і зменшив призначене йому покарання до одного року позбавлення волі та сплати штрафу у розмірі 100 000 000 турецьких лір. Цей вирок було залишено без змін касаційним судом.

Обставини справи

Покликаючись на ст. 10 Конвенції, заявник стверджував, що вчинене щодо нього засудження за публікацію книги порушило його свободу вираження.

З цього приводу Суд насамперед відмітив, що конфіскація накладу книги та засудження заявника за її публікацію становлять втручання у свободу вираження заявника. Вказаних заходів було вжито правоохоронними органами Туреччини відповідно до ст. 8 (1) Закону № 3713 і ч. 1 ст. 36 Кримінального кодексу Туреччини. Беручи до уваги напружену ситуацію на південному сході Туреччини та обов'язок органів державної влади реагувати на дії, які можуть спровокувати додаткове насилля, Суд дійшов висновку, що метою застосованих до заявника заходів було забезпечити територіальну цілісність, національну єдність та громадську безпеку в державі.

Суд зауважив, що книга заявника у формі інтерв'ю містила фрагменти, котрі зачіпали курдське питання та аналізували його з різноманітних політичних, історичних та навіть літературних точок зору. На думку Суду, книга заявника була написана у літературному метафоричному стилі і повинна розглядатися саме у цьому контексті. Хоча в окремих абзацах книги і висловлювалась жорстка критика органів державної влади Туреччини, однак така критика, на думку Суду, мала на меті підкреслити непримиренність позиції однієї із сторін конфлікту, а не закликала до насильства. У зв'язку з цим Суд дійшов висновку про те, що загалом книга заявника не може розглядатися як заклик до насильства, збройного опору чи повстання.

Суд вважав, що державні органи Туреччини порушили право громадськості отримувати альтернативну інформацію та відстежувати ситуацію на південному сході Туреччини. Книга заявника не містила закликів до ненависті чи до вчинення насильницьких дій. Суд також врахував характер та суворість застосованих до заявника кримінальних

покарань.

Врешті-решт Суд дійшов висновку, що, з огляду на інтереси громадської безпеки та громадського порядку, зміст книги не обумовлював необхідності настільки жорсткого втручання у свободу вираження, яке мало місце стосовно заявника. Засудження заявника та конфіскація накладу книги не зумовлювалися нагальною соціальною потребою та не були пропорційними законній меті, яка переслідувалась. Таким чином, втручання у свободу вираження заявника не було необхідним у демократичному суспільстві.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.